

Каріна Олександрівна УТЕНКОВА

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ORCID ID: 0000-0001-9097-5431

E-mail: karinautenkova@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Утенкова, К. О. Теоретичний базис дослідження механізму економічної безпеки аграрного сектора [Текст] / Каріна Олександрівна Утенкова // Український журнал прикладної економіки. – 2020. – Том 5. – № 2. – С. 327–335. – ISSN 2415-8453.

Анотація

У статті досліджено теоретичний базис механізму економічної безпеки аграрного сектору.

Метою статті є розвиток теоретико-методологічних засад дослідження механізму економічної безпеки аграрного сектору.

Методи дослідження: діалектичний метод пізнання економічних явищ, принципи економічної теорії щодо економічної безпеки; методи теоретичного узагальнення та порівняння використовувались у процесі опрацювання літературних джерел та вивчення поставлених питань; моделювання - у формуванні моделі механізму економічної безпеки.

Результати. Досліджено теоретико-методологічне підґрунтя поняття економічної безпеки аграрного сектору, що поглиблює наукові знання щодо визначення особливостей її розвитку. Становлення економічної безпеки мало такі етапи: I етап – 30-ті рр. ХХ ст.; II етап – 40–60-ті рр. ХХ ст.; III етап – 70–80-ті рр. ХХ ст.; IV етап – кін. 80-х – 90-ті рр. ХХ ст.; V етап – поч. ХХІ ст. – дотепер. Обґрунтовано функціональні складові економічної безпеки та уточнено їх зміст з позиції аграрного сектору України для забезпечення його ефективного функціонування в сучасних умовах, зокрема йдеться про такі складові: фінансова, кадрово-інтелектуальна, виробничо-технологічна, політико-правова, безпека прийняття рішень і захищеність інформації, екологічна, інвестиційно-інноваційна, соціальна, маркетингова, ресурсно-технічна, енергетична, продовольча, транспортна, зовнішньоекономічна.

Висновки. Запропоновано модель механізму економічної безпеки аграрного сектору, що дозволить управляти не лише заздалегідь відомими загрозами, а й реагуючи на виклики сьогодення, своєчасно виявляти фактори активізації загроз економічній безпеці в аграрній сфері. Модель дає змогу механізму економічної безпеки діяти у трьох площинах: перманентна реалізація превентивних заходів; реагування на виявлені загрози і ризики; ухвалення оперативних рішень щодо дій у непередбачених ситуаціях.

Ключові слова: економічна безпека, аграрний сектор, механізм, функціональні складові.

THEORETICAL BASIS OF THE STUDY OF THE MECHANISM OF ECONOMIC SECURITY OF THE AGRICULTURAL SECTOR

Abstract

The theoretical basis of economic security mechanism of the agrarian sector is investigated in the article.

*The **purpose** of the article is to develop theoretical and methodological foundations for the study of economic security mechanism of the agrarian sector.*

Research methods: dialectical method of cognition of economic phenomena, the principles of economic theory applied to the economic security; methods of theoretical generalization and comparison were used in processing literary sources and studying the raised questions; modelling is used for forming the model of economic security mechanism.

***Results.** The theoretical and methodological basis of the concept of economic security of the agricultural sector was considered, which deepens scientific knowledge to determine the features of its development. The formation of economic security had the following stages: Stage I – the 30s in the twentieth century; Stage II – the 40s–60s in the twentieth century; Stage III – the 70s–80s in XX century; Stage IV – the end of the 80s–90s in the twentieth century; Stage V – beginning of XXI century – up to now. The functional components of economic security are substantiated and their content is clarified from the standpoint of the agricultural sector of Ukraine to ensure its effective functioning in modern conditions, particularly the following components: financial, personnel-intellectual, production-technological, political-legal, decision-making security and information security, ecological, investment-innovative, social, marketing, resource-technical, energy, food, transport, foreign economic.*

***Conclusions.** The model of the mechanism of economic security in the agricultural sector is proposed, which will allow managing not only known threats beforehand, but also responding to current challenges, identifying factors of intensification of threats to economic security in the agricultural sector. The model allows the mechanism of economic security to operate in three areas: permanent implementation of preventive measures; responding to identified threats and risks; making operational decisions on actions in unforeseen situations.*

***Key words:** economic security, agrarian sector, mechanism, functional components.*

JEL classification: Q10

Вступ

Стабілізація та ефективний розвиток аграрного сектору економіки України неможливий без подальшого формування і становлення механізму економічної безпеки. Теорія і практика переконливо доводять, що аграрний сектор є найбільш уразливим до негативної дії дестабілізуючих чинників зовнішнього і внутрішнього середовища. Управління механізмом економічної безпеки аграрного сектору дозволяє ефективно реалізовувати комплекс заходів захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз для економічної безпеки.

Теоретичною основою дослідження механізму економічної безпеки аграрного сектору економіки України є, перш за все, з'ясування сутності таких ключових понять як економічна безпека аграрного сектору, складові економічної безпеки аграрного сектору, механізм економічної безпеки аграрного сектору.

Проблеми розвитку механізму економічної безпеки аграрного сектору досліджено такими науковцями: В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич [1], О.С. Власюк [2], Є.С. Жураківський [3], С.М. Ілляшенко [4], В.І. Мунтіян [5], В.І. Ткачук [6], О.В. Ульяновченко [7] та ін. Знач-

на кількість публікацій, присвячених цій проблемі, підтверджує важливість окреслених завдань, але повністю не вирішує їх, що зумовлює необхідність подальших досліджень.

Мета та завдання статті

Метою статті є розвиток теоретико-методологічних засад дослідження механізму економічної безпеки аграрного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження

Категорія «економічна безпека» привертає усебічну увагу і вітчизняних, і зарубіжних науковців. Останнім часом інтерес до вивчення цієї проблеми невпинно зростає, що пов'язано з нестабільною політичною та економічною ситуацією в Україні та світі. Водночас необхідно зазначити, що термін «економічна безпека» має порівняно нетривалу історію. Як відомо, саме історичний аспект є основою вивчення будь-якої наукової категорії, оскільки допомагає детальніше розкрити її сутність.

Рис. 1. Динаміка інтенсивності публікацій досліджень з питань економічної безпеки («economic security») у наукових англомовних джерелах світу з 1840 р.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [8]

На рис. 1. подано інформацію щодо динаміки інтенсивності публікацій досліджень, присвячених вивченню економічної безпеки («economic security») у наукових англомовних джерелах світу з 1840 р. Як свідчать дані рис. 1, інтенсивне зростання в суспільстві наукового інтересу до економічної безпеки почалося з 1930 р., а пік активності припав на 1944 р. У країнах пострадянського простору динаміку інтенсивності публікацій досліджень з питань економічної безпеки можна прослідкувати з наукових російськомовних джерел. Перше згадування припадає на 1861 р., але частка таких праць мізерна, а інтенсивне зростання інтересу починається майже через 130 років – на початку 90-х рр. ХХ ст. При цьому пік активності зафіксовано у 2002 р. (рис. 2).

Становлення економічної безпеки включало декілька етапів, характеристику яких наведено у табл. 1.

На нашу думку, економічна безпека аграрного сектору є вагомим складником економічної безпеки держави і передбачає такий стан системи (у цілому чи окремих суб'єктів), який в умовах перманентного впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища забезпечує стабільність функціонування і прогресивний розвиток аграрного сектору, що створює умови для збереження і подальшого відтворення ресурсного потенціалу, гарантує продовольчу безпеку, сприяє розвитку сільських територій.

Запропоноване тлумачення економічної безпеки аграрного сектору поглиблює сутність цього терміну шляхом внесення двох акцентів:

- якісна характеристика (стабільність, прогрес, розвиток, продовольча безпека, розвиток сільських територій);

- вертикальна інтегрованість (складова економічної безпеки держави і, у той же час, формується суб'єктами аграрного сектору).

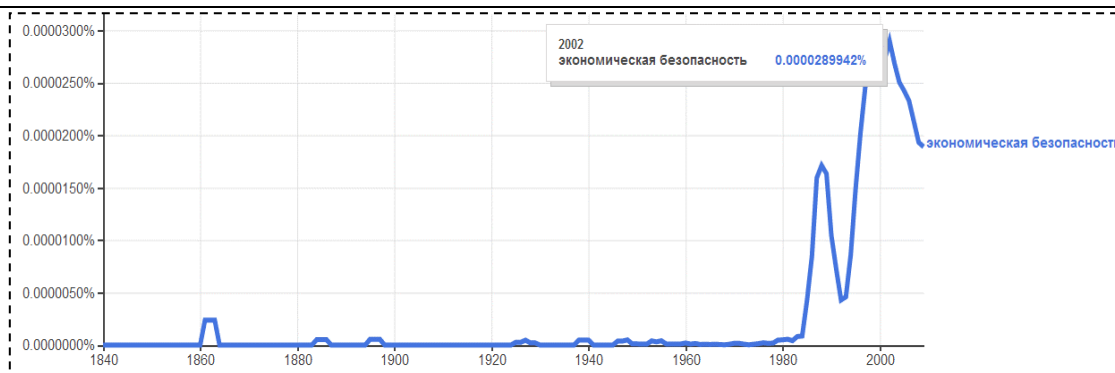

Рис. 2. Динаміка інтенсивності публікацій досліджень з питань економічної безпеки у наукових російськомовних джерелах світу з 1840 р.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [8]

Таблиця 1. Характеристика етапів розвитку економічної безпеки

Етап	Характеристика
I етап (30-ті рр. ХХ ст.)	Негативні наслідки економічної кризи, що сталася у 1929 – 1933 рр., стали поштовхом до аналізу Ф.Рузвельтом внутрішніх проблем Сполучених Штатів Америки. У результаті цього у 1934 р. було прийнято Закон «Про національну безпеку» (перший нормативний документ, що регулював питання національної, а отже, й економічної безпеки), а також створено Федеральний комітет з економічної безпеки. Але виділення «економічної безпеки» в особливу концепцію не відбулося. Створений Ф.Рузвельтом комітет був покликаний працювати з «економічною безпекою» окремих осіб
II етап (40–60-ті рр. ХХ ст.)	В наслідок інтеграції провідних розвинених країн світу у 1940 – 60-х рр. створено організації для забезпечення міжнародної економічної безпеки, а саме: Міжнародний валютний фонд (1945 р.), Міжнародний банк реконструкції та розвитку (1945 р.), Міжнародну фінансову корпорацію (1956 р.), Міжнародну асоціацію розвитку (1960 р.), Організацію країн-експортерів нафти (1960 р.), Міжнародний центр по регулюванню інвестиційних спорів (1966 р.)
III етап (70–80-ті рр. ХХ ст.)	Країнами Західної Європи було розроблено стратегію економічного методу забезпечення національної безпеки. Це дало змогу сформувати механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам
IV етап (кін. 80-х – 90ті рр. ХХ ст.)	Кінець 80-х – початок 90-х рр. ХХ ст. був переломним для країн колишнього СРСР. У цей період, як відомо, відбулася зміна командно-адміністративної системи на ринкову систему господарювання. Підприємствам необхідно було перебудувати свою діяльність за ринковими законами. Економічна безпека цих держав у першу чергу була сфокусована на збереженні їх економічної незалежності
V етап (поч. ХХІ ст. – дотепер)	Формування країнами пострадянського простору безпечних умов для здійснення підприємницької діяльності через прийняття низки державних нормативно-правових актів з питань забезпечення національної економічної безпеки

Джерело: складено автором на основі [9-10]

Визначення складових елементів економічної безпеки аграрного сектору є важливим завданням, що поглиблює теоретико-методологічний базис дослідження механізму економічної безпеки. На законодавчому рівні складові економічної безпеки тлумачать Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29 жовтня 2013 р. [11]. Методичні рекомендації визначають економічну безпеку як стан національної економіки і, враховуючи такий підхід, виділяють такі її складові: виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, макроекономічна, продовольча, соціальна, фінансова безпеки.

Щодо аграрного сектору, то нормами законодавства такі складові не встановлено. Базуючись на результатах проведених досліджень [12], вважаємо, що складовими економічної безпеки аграрного сектору є такі: фінансова, кадрово-інтелектуальна, виробничо-технологічна, політико-правова, безпека прийняття рішень і захищеність інформації, екологічна, інвестиційно-інноваційна, соціальна, маркетингова, ресурсно-технічна, енергетична, продовольча, транспортна, зовнішньоекономічна.

Фінансова – це стан фінансової системи аграрного сектору, за якого створюються необхідні фінансові умови для його стабільного економічного розвитку, забезпечується захист фінансових інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, формуються умови для збереження цілісності і єдності фінансової системи країни.

Кадрово-інтелектуальна – це ефективна робота працівників, зайнятих в аграрному секторі, а також збереження і розвиток інтелектуального потенціалу.

Виробничо-технологічна – це стан виробничої сфери аграрного сектору, за якого забезпечується максимально ефективно використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, а також відповідність застосовуваних технологій найкращим світовим аналогам, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки

Політико-правова – це усебічне правове забезпечення діяльності аграрного сектору, дотримання чинного законодавства, а також політична стабільність суспільства, захищеність від політичних криз та від політично мотивованих змін законодавства, що можуть мати негативні наслідки

Безпека прийняття рішень і захищеність інформації – це забезпечення актуальною і суттєвою інформацією спеціалістів під час оцінювання впливу ризиків та загроз для економічної безпеки, під час аналізу ситуації, що склалася у внутрішньому та зовнішньому середовищі, а також забезпечення захисту інформації від несанкціонованого доступу з метою завдання шкоди та інших проявів недобросовісної конкуренції у інформаційній сфері.

Екологічна – це забезпечення екологічної системи землеробства і еколого-безпечного використання земель; мінімізація забруднення довкілля; дотримання екологічних норм у різних аспектах діяльності суб'єктів аграрного сектору.

Інвестиційно-інноваційна – це стан економічного середовища аграрного сектору, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери.

Соціальна – це стан розвитку аграрного сектору, який здатний забезпечити гідний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу в аграрній сфері як важливій складовій економічного потенціалу країни.

Маркетингова – це стан захищеності ринкових інтересів і стабільності функціонування суб'єктів аграрного сектору на національному рівні та на рівні світової економіки; забезпечення просування, обороту й споживання готової продукції.

Ресурсно-технічна – це стан розвитку аграрного сектору, що характеризується достатнім рівнем забезпеченості сировиною, матеріалами, технікою, а також ефективністю їх використання.

Енергетична – це забезпечення ефективного використання в аграрному секторі енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості й екологічності енергетичних ресурсів.

Продовольча – це стан виробництва аграрним сектором продуктів харчування, який забезпечує потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної кількості і якості за умови його збалансованості та доступності.

Транспортна – це забезпечення перевезення в аграрному секторі пасажирів і вантажів, а також зміцнення економічних зв'язків як між окремими регіонами України, так і між Україною та іншими країнами.

Зовнішньоекономічна – це стан зовнішньоторговельних відносин, коли мінімізуються втрати від експорту і створюються умови для конкурентної експансії держави як виробника високотехнологічної сільськогосподарської продукції (експортна безпека), а також передбачається заміна сировинного характеру імпорту його інноваційно-інвестиційним спрямуванням (імпортна безпека).

Актуальності також набуває трактування сутності механізму економічної безпеки. У науковій літературі на сьогодні відсутній єдиний підхід до визначення цього терміна, водночас його іноді ототожнюють із поняттям «система економічної безпеки».

Термін «механізм» походить від давньогрецьк. «μηχανήσις» – пристрій. Тлумачний словник української мови дає такі визначення механізму: 1) пристрій, що передає або перетворює рух; 2) внутрішня будова, система чого-небудь; 3) сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [13].

Вивчення економічного механізму («economic mechanism») набуває поступового поширення від початку ХХ ст., що підтверджує аналіз динаміки інтенсивності публікації результатів досліджень із цього питання в наукових англомовних джерелах світу з 1800 р. Пік зростання у світі наукового інтересу до цієї економічної категорії припадає на кінець 80-х рр. ХХ ст. (рис. 3).

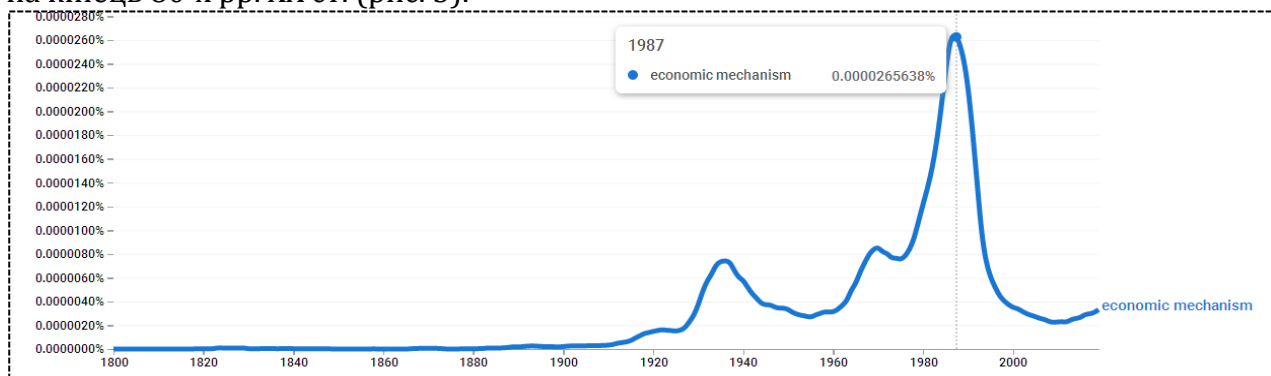

Рис. 3. Динаміка інтенсивності публікацій досліджень присвячених економічному механізму («economic mechanism») у наукових англомовних джерелах світу з 1800 р.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [8].

Серед різних підходів до тлумачення механізму в економічній літературі доцільно перш за все розглянути теорію економічних механізмів (mechanism design theory), авторами якої є лауреати Нобелівської премії 2007 р. Л. Гурвіц, Р. Майерсон і Е. Маскін [14]. Механізм зображено ними як модель передачі інформації в економічних процесах, системах, яка передбачає агрегування інформації від різних економічних суб'єктів у центрі та прийняття ним остаточних рішень (табл. 2).

Таблиця 2. Сутність механізму економічної безпеки аграрного сектору відповідно до теорії економічних механізмів (mechanism design theory)

Л. Гурвіця, Р. Майерсона і Е. Маскіна

Стадії механізму	Сутність
I стадія	суб'єкти економічної безпеки передають центру – головному суб'єктові системи – інформацію m_i , що є суттєвою для ухвалення певного рішення
II стадія	головний суб'єкт системи економічної безпеки, отримавши таку інформацію, аналізує та оцінює її, прогнозує можливий результат, порівнює з бажаним результатом, після чого ухвалює необхідні рішення: $Y = f(m_1, \dots, m_n)$
III стадія	головний суб'єкт системи економічної безпеки оголошує результат Y особам, що причетні до його отримання або зацікавлені в ньому, окреслює шляхи його отримання, необхідні дії для отримання результату, контролює та координує ці дії, у разі потреби корегує їх

Джерело: сформовано автором за [14]

Зазначимо, що саме Л. Гурвіц ще в 60-х рр. ХХ ст. продемонстрував необхідність формального моделювання передачі інформації в економічних процесах, які вимагають агрегації інформації індивідуальних суб'єктів; сформував концепцію економічного механізму; ввів поняття «механізм» [15].

Водночас економічний механізм розглядається в економічній теорії як сукупність методів, форм, інструментів, які впливають на виробничу діяльність господарюючих суб'єктів.

Економічний механізм аграрного сектору В.Я. Амбросов і Т.Г. Маренич розглядають як сукупність методів, форм, інструментів впливу на економічну й соціальну стабілізацію сільського господарства та агропромислового комплексу в цілому через систему державної підтримки: фінансово-бюджетну, кредитну, цінову, податкову, страхову, інвестиційну, інноваційну, інформаційну, кадрову, – яка основана на інституціональній базі [1].

Ураховуючи результати досліджень науковців щодо сутності механізму економічної безпеки, нами сформульовано власне бачення змісту цієї економічної категорії. Механізм економічної безпеки аграрного сектору, з нашого погляду, – це ключова складова системи економічної безпеки, що являє собою сукупність законодавчо врегульованих методів, заходів, засобів, важелів, які у взаємодії забезпечують реалізацію стратегії економічної безпеки.

Сутність механізму економічної безпеки наочно демонструє рис. 4, на якому представлено авторську розробку концептуальної моделі механізму.

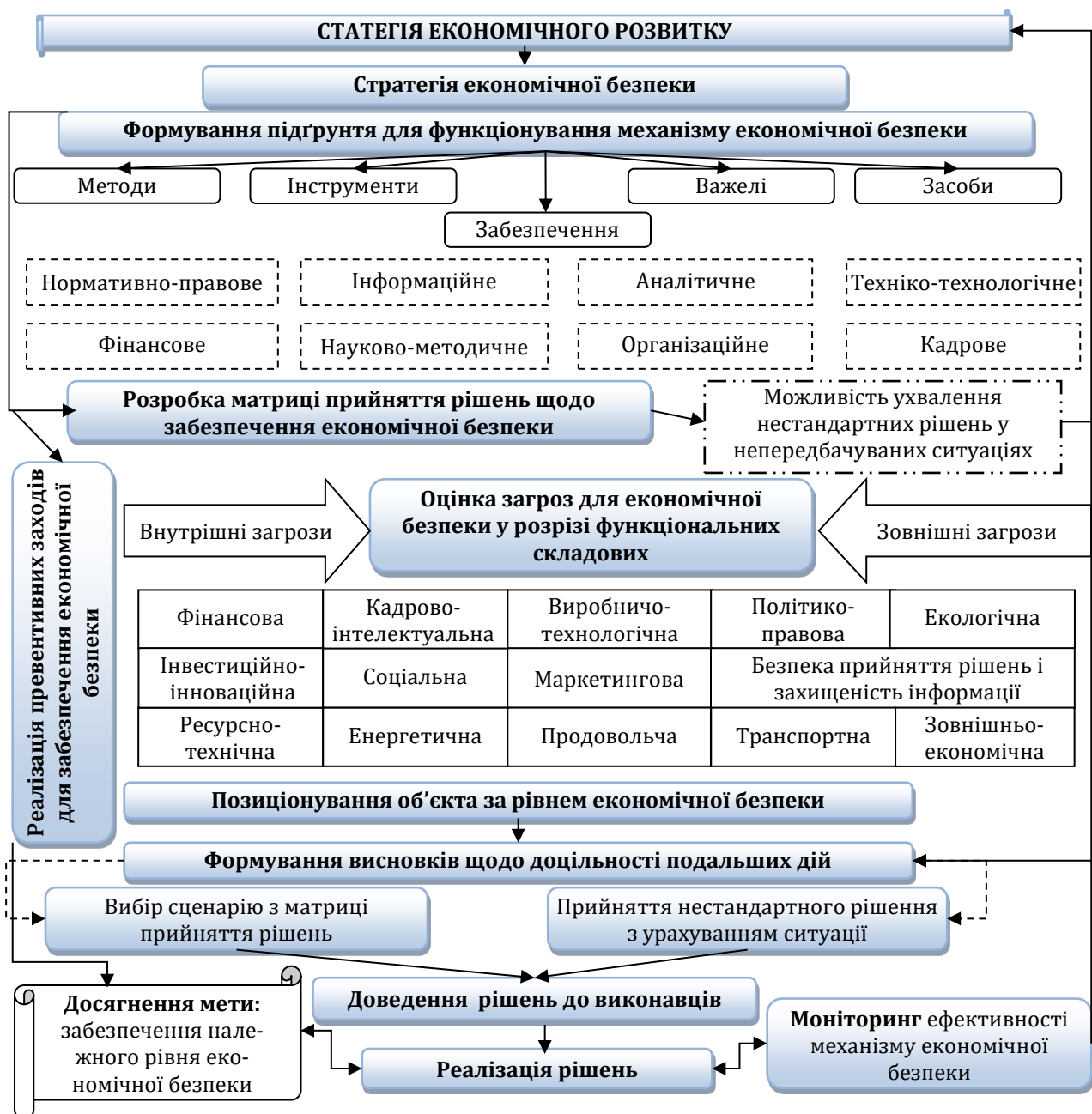

Рис. 4. Концептуальна модель механізму економічної безпеки аграрного сектору
Джерело: розроблено автором

Основними перевагами запропонованої моделі механізму є: забезпечення сталого економічного розвитку аграрного сектору, досягнення бажаного рівня ключових показників його діяльності; захист від негативного впливу кризових явищ економіки (зовнішні загрози); запобігання випадкам умисного чи випадкового заподіяння шкоди економічній безпеці з боку персоналу (внутрішні загрози); забезпечення постійного моніторингу стану економічної безпеки; формування надійних інформаційних потоків і своєчасне забезпечення зацікавлених осіб інформацією про економічний стан; запобігання небезпекам і загрозам у діяльності, а також можливість їх локалізації і ліквідації.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Досліджено теоретико-методологічне підґрунтя поняття економічної безпеки аграрного сектору, що поглиблює наукові знання щодо визначення особливостей її розвитку. Обґрунтовано функціональні складові економічної безпеки та уточнено їх зміст з позиції аграрного сектору України для забезпечення його ефективного функціонування в сучасних умовах. Запропоновано модель механізму економічної безпеки аграрного сектору, що дозволить управляти не лише заздалегідь відомими загрозами, а й реагуючи на виклики сьогодення, своєчасно виявляти фактори активізації загроз економічній безпеці в аграрній сфері. Модель дає змогу механізму економічної безпеки діяти у трьох площинах: перманентна реалізація превентивних заходів; реагування на виявлені загрози і ризики; ухвалення оперативних рішень щодо дій у непередбачених ситуаціях.

Список літератури

1. Амбросов В., Маренич Т. Механізми ефективного функціонування агроформувань. *Економіка України*. 2006. № 6 (535). С. 60-66.
2. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. / Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2008. 48 с.
3. Жураківський Є.С. Концептуальні засади забезпечення економічної безпеки аграрної галузі в умовах інституційних трансформацій. *Агросвіт*. 2015. №12. С. 63-70.
4. Ильяшенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. №3(21). С. 12-19.
5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: монографія. Київ: КВІЦ, 1999. 462 с.
6. Ткачук В.І., Прокопчук О.А., Яремова М.І. Економічна безпека та стійкість сільськогосподарських підприємств: монографія. Житомир: «Видавництво «Волинь», 2013. 276 с.
7. Ульянченко О.В., Прозорова Н.В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. URL: <http://congressworld.com.ua/blog/article.php?id=5>
8. Google Books Ngram Viewer. URL: <https://books.google.com/ngrams>
9. Голіков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека. *Проблеми економіки*. 2014. № 1. С. 309-314.
10. Небава М.І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с.
11. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України № 1277 від 29 жовтня 2013 р. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
12. Утенкова К.О. Економічна безпека аграрного сектору: сутність та функціональні складові. *Агросвіт*. 2018. № 17. С. 42-47.

-
13. Механізм. Словник української мови. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/mekhanizm>
 14. Hurwicz L. Optimality and Informational Efficiency in Resource Allocation Processes. Mathematical Methods in the Social Sciences / L. Hurwicz, K.J. Arrow, S.Karlin, P.Suppe. Stanford University Press, 1960. P. 27-46.
 15. Hurwicz L., Maskin E. S., Myerson R. B. Mechanism design Theory. Yearbook of Nobel Prize winners in economics. 2007. URL: http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2007//ecoadv07.pdf

References

1. Ambrosova, V., Marenych, T. (2006). «Mechanisms of effective functioning of agricultural formations.» *Ekonomika Ukrainy*. no. 6 (535), pp. 60-66.
2. Vlasiuk, O. S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku*. [Theory and practice of economic security in the system of economic science]. Kyiv. Ukraine.
3. Zhurakivskiy, Ye.S. (2015). «Conceptual principles of ensuring economic security of the agricultural sector in the conditions of institutional transformations». *Ahrosvit*. no. 2, pp. 63-70.
4. Yliashenko, S. N. (2003). «Components of the economic security of an enterprise and approaches to their assessment». *Aktualni problemy ekonomiky*. no. 3(21), pp. 12-19.
5. Muntiian, V.I. (1999). *Ekonomichna bezpeka Ukrainy*. [Economic security of Ukraine]. Kiev. Ukraine.
6. Tkachuk, V.I., Prokopchuk, O.A., Yareмова, M.I. (2013). *Ekonomichna bezpeka ta stiiikist silskohospodarskykh pidpriemstv*. [Economic security and sustainability of agricultural enterprises]. «Vydavnytstvo «Volyn». Zhytomyr. Ukraine.
7. Ulianchenko, O.V., Prozorova, N.V. (2014). Food security is the basis of national security. Available at: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5
8. Google Books Ngram Viewer. Available at: <https://books.google.com/ngrams>
9. Holikov, I.V. (2014). «The essence and evolution of the concept of economic security». *Problemy ekonomiky*. no. 1. pp. 309-314. Available at: https://www.problecon.com/export_pdf/-problems-of-economy-2014-1_0-pages-309_314.pdf
10. Nebava, M.I., Mironova, Yu.V. (2017). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva*. [Economic security of the enterprise]. VNTU. Vinnytsia. Ukraine.
11. *Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy*. [Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine]. № 1277 dated October, 29, 2013. Available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm
12. Utenkova, K.O. (2018). «Economic security of the agricultural sector: essence and functional components». *Ahrosvit*. no. 17. pp. 42-47.
13. Mechanism. *Slovnyk ukrainskoi movy. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk*. Available at: <http://sum.in.ua/s/mekhanizm>
14. Hurwicz, L. (1960). Optimality and Informational Efficiency in Resource Allocation Processes. Mathematical Methods in the Social Sciences / L. Hurwicz, K.J. Arrow, S.Karlin, P.Suppe. Stanford University Press. P. 27-46.
15. Hurwicz, L., Maskin, E. S., Myerson, R. B. (2007). Mechanism design Theory. Yearbook of Nobel Prize winners in economics. Available at: http://nobelprize.org/nobel_prizes/economics/laureates/2007//ecoadv07.pdf

Стаття надійшла до редакції 20.03.2020 р.